

NORGES HØYESTERETT

Den 12. februar 2007 avsa Høyesterett dom i

HR-2007-00297-A, (sak nr. 2006/1514), straffesak, anke,

A (advokat Erling O. Lyngtveit)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (førstestatsadvokat Geir Fornebo)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Rieber-Mohn**: Saken gjelder spørsmålet om forvaring skal idømmes for ett drap og to drapsforsøk, eller om den alternative, tidsbestemte fengselsstraff er tilstrekkelig til å verne samfunnet i dette tilfellet.
- (2) Ved Nordland statsadvokatembeters beslutning 28. april 2006 ble A, født 29. april 1965, satt under tiltale som for postene I og II lød slik:

”I

Straffeloven § 233 første ledd
for å ha forvoldt en annens død.

Grunnlaget for tiltalen er følgende forhold:

Fredag 25. november 2005 ca. kl. 1900, i X, i Y, skjøt han på kort hold sin bror B med 4 haglskudd slik at broren døde etter kort tid på grunn av blødning etter store skader i hodet, hjertet og lungene.

II

Straffeloven § 233 første ledd, jf § 49
for å ha forsøkt å forvolde en annens død.

Grunnlaget for tiltalen er følgende forhold:

a) Fredag 25. november 2005 ca. kl. 2050, i Z i Y, skjøt han minst 6 haglskudd gjennom et glassvindu i døren til boligen til sin tidligere samboer C, som befant seg i gangen like innenfor døren. Hun ble truffet i hodet og overkroppen, og fikk livstruende skader i form av flere brudd/knusninger i hodeskallen, og betydelige knusningsskader og blødninger på hjernens overflate.

b) Kort tid etter forholdet beskrevet i post II a), på RV 76 ved Æ i Y, stilte han seg i veien slik at D som kom kjørende i Nissan personbil med kjennetegn XR --- måtte stoppe. Deretter skjøt han fra kort hold 2 haglskudd – 1 gjennom frontruten og 1 gjennom høyre sidevindu på bilen – mot D som ble truffet i blant annet ansiktet, høyre skulder og arm.”

- (3) Tiltalen gjaldt ellers en trussel (§ 227) og en krenkelse av besøksforbud (§ 342 første ledd bokstav c).
- (4) Ved Brønnøy tingretts dom 23. mai 2006 ble A domfelt i samsvar med tiltalebeslutningen til forvaring med en tidsramme på 17 år og en minstetid på 10 år, jf. straffelovens § 39 c nr. 1, jf. § 39 e første og annet ledd.
- (5) Domfelte anket, og ved Hålogaland lagmannsretts dom 18. august 2006 ble han dømt for de samme forhold til forvaring med samme tidsramme og minstetid som i tingretten.
- (6) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder straffutmålingen, og det er anført at forvaring ikke skulle ha vært idømt. For lagmannsretten var de sentrale spørsmål tiltaltes tilregnelighet på gjerningstiden for tiltalens post I og II, og om vilkårene for dom på forvaring var oppfylt.
- (7) *Forsvareren* har særlig gjort gjeldende at den alternative, tidsbestemte fengselsstraff vil være tilstrekkelig til å verne samfunnet mot den fare som domfelte i dag utgjør. En fengselsstraff på omkring 17 år antas riktig for de grove voldsforbrytelser som domfellelsen gjelder. Domfelte har bare i liten utstrekning sonet fengselsstraff tidligere. Han har heller ikke fått behandling for sine psykiske lidelser. Om det foreligger en kvalifisert gjentagelsesfare i dag, er det liten grunn til å anta at faren vil være til stede etter mange år i fengsel.
- (8) *Aktor* har særlig fremholdt at selv en fengselsstraff på 17 år vil være utilstrekkelig i dette tilfellet. Domfelte har fra tidlig ungdom vist et mangfoldig rusmisbruk og meget farlig atferd. De forbrytelser han nå er kjent skyldig i, er ekstremt alvorlige, og det var bare tilfældigheter som hindret at det ble tre drap. Forøvelsesmåten har flere likhetstrekk med de forbrytelser han begikk for ca. 20 år siden – da han blant annet skjøt og truet med et avsaget haglegevær.
- (9) *Jeg er kommet til at domfeltes anke bør tas til følge, slik at han idømmes en tidsbestemt fengselsstraff.*
- (10) De handlinger som kan danne grunnlag for forvaring – drapet og de to drapsforsøkene – ble utført i løpet av relativt kort tid den 25. november 2005. De nærmere omstendigheter ved handlingene er utførlig beskrevet i tingrettens dom. Jeg finner det tilstrekkelig å gjengi den mer sammenfattende beskrivelsen i lagmannsrettens dom:

”Drapet på broren B er utført ved at han først skjøt broren med to haglladninger på kort hold forfra mens broren satt i sofaen, deretter ladet om og skjøt ham med 2 nye haglladninger på kort hold mens broren lå i sofaen. Det er ikke spor av noen form for håndgemeng forut for skuddene.

Drapsforsøket rettet mot tidligere samboer C er begått et par timer senere, ved at han skjøt minst 6 haglskudd – med tre omladninger – gjennom et glassvindu i utgangsdøren, uten noen kjent foranledning. Han skjøt også to haglladninger mot Cs bil.

Drapsforsøket mot D skjedde da han kort tid etter uten foranledning stoppet en tilfeldig bil på Rv. 76, og avfyrte minst to haglskudd på kort hold mot front- og sidevindu.

B antas å ha blitt satt ut av stand til å bevege seg allerede ved første skudd. Begge de siste skuddene var dødelige.

C er påført særdeles omfattende skader, særlig i hodet, men også på kroppen. Overlege i kirurgi ved St. Olavs Hospital, Trondheim forklarte at han aldri har sett noen med tilsvarende skader overleve.

D er også påført alvorlig skade.”

- (11) Ved bedømmelsen av om vilkårene for forvaring er oppfylt, blir det først spørsmål om domfelte kan sies å utgjøre en fare som nevnt i § 39 c nr. 1. Kravet i annet punktum er at det må antas å foreligge en nærliggende fare for at A på ny vil begå en alvorlig forbrytelse som nevnt i første punktum. Mest aktuelt her vil være en ny alvorlig voldsforbrytelse. Kravet om at faren skal antas å være ”nærliggende” forstås slik at det nå – ved avsigelse av denne dommen – må foreligge en kvalifisert og reell fare for at domfelte vil forgå seg på ny. Det skal særlig legges vekt på om lovbryteren tidligere har begått en alvorlig forbrytelse som nevnt i første punktum, jf. § 39 c nr. 1 fjerde punktum.
- (12) Når domfelte, som i vår sak, har begått flere meget alvorlige forbrytelser, som hver især kan gi grunnlag for forvaringsstraff, og hvor det foreligger forskjellige ofre, kan det ikke stilles strenge krav til andre objektive indikasjoner på gjentakelsesfare.
- (13) Jeg nevner at han i 1986 ble domfelt blant annet for frihetsberøvelser og trusler. Frihetsberøvelsene hadde preg av gisseltaking ved trusler med et haglegevær, som han selv hadde saget av i kolbe og løp. Han ble dessuten domfelt for andre trusler ved bruk av dette geværet. I 1992 ble han etter gjenopptagelse av denne dommen fra 1986 frifunnet for straff for de forholdene som dommen omfattet, da han ble ansett for å ha vært sinnssyk på gjerningstiden, jf. straffelovens § 44.
- (14) I 1989 ble A som utilregnelig idømt sikring for blant annet legemsbeskadigelse – § 229 annet straffalternativ, jf. § 232 – og trusler mot daværende samboer. Han hadde bitt av deler av samboerens leppe.
- (15) I juli 2005 ble han domfelt for å ha truet med å drepe sin samboer, samtidig som han holdt en kniv mot halsen hennes. Det dreier seg her om den samme kvinne som han skjøt mot 25. november, jf. post II a i de tidligere siterte tiltaleposter.
- (16) A er ellers domfelt tre ganger for mindre alvorlige forhold.
- (17) Det som ellers vil være av særlig betydning for en bedømmelse av gjentakelsesfaren, er domfeltes øvrige sosiale og personlige funksjonsevne. Her nevner jeg først at han i tidlig ungdom – 13-15 år – startet med misbruk av alkohol og narkotika, etter hvert i betydelig omfang. Misbruket av ulike typer rusfremkallende stoffer har fortsatt like til han begikk de alvorlige forbrytelsene som denne saken gjelder.
- (18) Før tingrettens behandling av saken ble domfelte rettspsykiatrisk observert. I erklæringen blir hans multiple stoffmisbruk til dels detaljert beskrevet, likeså de medikamenter han har fått forskrevet for å dempe virkningene av en ADHD-diagnose han ble gitt i 1999.

Når det spesielt gjelder domfeltes sinnstilstand under forøvelsen av drapet på broren og de to etterfølgende drapsforsøkene, uttaler de sakkyndige:

”Observanden angir overfor de sakkyndige og politiet å ha inntatt amfetamin før de påklagede handlinger 25.11.2005. Han angir også å ha inntatt amfetamin og Zopiclone etter at skuddene falt hjemme hos B. Rettstoksikologisk undersøkelse kan også være forenlig med at observanden i varierende grad har vært under en blandingspåvirkning av amfetamin og medikamenter i løpet av 25.11.2005. Opplysningene blir gjenstand for rettens vurdering.

Ut fra observandens beskrivelse til de sakkyndige av sin subjektive opplevelse av sinnstilstanden og hendelsene 25.11.2005, antas han kortvarig å ha lidd av psykotiske symptom i psykiatrisk forstand i form av paranoide vrangforestillinger på tiden for de påklagede handlinger. Vrangforestillingene antas å ha blitt utløst av amfetaminpåvirkning. Eventuell samtidig påvirkning av medikamenter antas å være av mindre betydning i denne forbindelse. Det er som nevnt ikke fremkommet holdepunkter for primær psykotisk lidelse hos observanden.”

- (19) De rettspsykiatrisk sakkyndige fant at de psykotiske symptomene var nær forbundet med ruspåvirkningen og konkluderte med at domfelte begikk forbrytelsen 25. november 2005 under en sterk bevissthetsforstyrrelse som følge av rus. Det ble i den forbindelse vist til følgende uttalelse i NOU 1990: 5 side 39 annen spalte:

”Bare dersom de psykotiske symptomene vedvarer etter at den toksiske virkning er opphørt, vil det være riktig å bedømme tilstanden som sinnssykdom i § 44’s forstand.”

- (20) Både tingretten og lagmannsretten la til grunn at A i det aktuelle tidsrom handlet under en sterk bevissthetsforstyrrelse som følge av selvforskyldt rus.
- (21) I sin prognostiske vurdering uttaler de sakkyndige følgende:

”Når det gjelder kliniske risikofaktorer vises til ovenstående diagnostiske vurdering hvor det fremkommer holdepunkter for atferdsvansker fra ung alder, holdepunkter for hyperkinetisk forstyrrelse, vedvarende rusmiddelproblemer siden tidlige tenår, samt holdepunkter for dyssosial personlighetsforstyrrelse.

Når det gjelder risiko håndtering skal bemerkes at observanden fortsatt frembyr et rusmiddelproblem på tross av mangeårige negative erfaringer med rusmidler. Behandling og ytre korrektiv i form av straff har ikke vært tilstrekkelige tiltak til å endre rusatferden.

Etter de sakkyndiges oppfatning fremkommer holdepunkter for at psykoaktive stoff ved flere anledninger har utløst psykotiske symptom i psykiatrisk forstand. Det antas at fortsatt bruk av rusmidler vil medføre risiko for lignende symptom også i fremtiden. En forutsetning for en optimal prognose vurderes å være livsvarig totalavhold fra rusmidler.”

- (22) På bakgrunn av de tre svært alvorlige forbrytelser domfelte har begått, tidligere alvorlige forbrytelser og strafferettslige reaksjoner og hans forhold til rusmidler og hans psykiske lidelser, finner jeg det klart at det i dag foreligger en nærliggende fare for at A på ny vil begå en alvorlig forbrytelse som nevnt i § 39 c nr. 1 første punktum.
- (23) Spørsmålet blir deretter om forvaring bør idømmes fordi en tidsbestemt fengselsstraff ikke anses tilstrekkelig til å verne samfunnet mot den fare domfelte utgjør, jf. § 39 c innledningen. Dette grunnvilkåret for forvaring står i nær forbindelse med gjentagelsesvilkåret, men slik at blikket nå rettes inn i fremtiden, mot den faren som

eventuelt foreligger når domfelte ved endt tid skal løslates fra en tidsbestemt fengselsstraff. Jo lenger den alternative tidsbestemte straff er, jo vanskeligere vil bedømmelsen være, og desto høyere må terskelen for å idømme forvaring bli.

- (24) I denne saken synes forsvarer og aktor enige om at en tidsbestemt straff av fengsel i 17 år antas passende for de forbrytelser som domfelte er kjent skyldig i. Jeg er ikke uenig i denne vurderingen, og spørsmålet blir om en så lang fengselsstraff vil være tilstrekkelig til å verne samfunnet mot den fare A utgjør.
- (25) Forsvareren har anført at domfelte, til tross for sine seks tidligere dommer, bare har sonet fengselsstraff to ganger i noen få måneder til sammen. Man kjenner følgelig ikke virkningene av en langvarig soning på hans forhold til sitt åpenbart risikofylte rusmisbruk.
- (26) Jeg er ikke uenig i denne betraktningen, så langt den rekker, og nevner at innenfor rammen av straffegjennomføringsloven er det mulig å iverksette ulike behandlingstiltak mot rusmisbruk/rusavhengighet og psykiske lidelser. Slike tiltak vil imidlertid, om de skal ha en gunstig virkning, forutsette en sterk motivasjon hos den domfelte. Jeg vil her peke på at de rettspsykiatriske sakkyndige også har uttalt seg om muligheten for en behandling av domfelte. Fra erklæringen hitsettes følgende:
- ”Ut fra en generell synsvinkel er de prognostiske utsikter ved psykiatrisk behandling av dyssosial personlighetsforstyrrelse ikke gode, men det er ikke grunnlag for å trekke slutninger vedrørende denne observanden på bakgrunn av gruppestudier. Det må bli opp til observanden selv å vise hva han er i stand til å motta av eventuelle fremtidige behandlingstilbud. Kun den videre kliniske utvikling vil kunne gi klarhet i om han er i stand til å gjennomføre et eventuelt tilbud om behandling med positivt resultat for sin egen del og eventuelt for samfunnets del eller ikke.”**
- (27) Denne uttalelsen bærer bud om at en behandling av tiltaltes psykiske problemer og stoffmisbruk vil kunne lykkes, dersom domfelte medvirker i tilstrekkelig grad.
- (28) I den forbindelse finner jeg grunn til å fremheve at domfelte ikke på noe tidspunkt synes å ha gjennomgått en egentlig behandling for sine psykiske problemer. Han har vært medikamentelt behandlet for sin ADHD-lidelse, og det er indikasjoner på at han i en lengre periode fikk et medikament som forsterket hans lidelse, uten at jeg tar stilling til dette. Vesentlig for meg er at domfelte i løpet av 2005 – frem til den skjebnesvangre dagen 25. november – synes å ha søkt hjelp hos leger for å få hjelp for sin indre uro og psykiske problemer ellers. Det er spesielt å merke seg at han etter egen anmodning ble innlagt ved Akuttpsykiatrisk avdeling ved Nordlandssykehuset 30. oktober 2005.
- (29) Jeg finner klart flere lyspunkter i As situasjon og prognose enn de man fant hos den domfelte som er omhandlet i saken i Rt. 2003 side 1778, og som ble idømt forvaring til tross for at den alternative tidsbestemte fengselsstraff ble anslått å være 21 år. Det er derfor vanskelig å konkludere med at en tidsbestemt straff av fengsel i 17 år ikke kan anses tilstrekkelig til å verne samfunnet i dette tilfellet. Jeg tilføyer at domfelte vil være i slutten av 50-årene når han en gang i fremtiden må løslates ved endt straffetid etter en slik dom, og at selve aldersprosessen også kan bidra til å svekke domfeltes farlighet.
- (30) Når jeg finner at forvaring ikke kan idømmes, må det utmåles en tidsbestemt fengselsstraff. Jeg har tidligere uttalt at jeg ikke er uenig i at en straff av fengsel i 17 år

kan være passende – den er iallfall ikke for streng. Etter min mening kan det ikke i nevneverdig grad trekke i formildende retning at domfelte har handlet i en sterk bevissthetsforstyrrelse som følge av selvforskyldt rus. Jeg peker her på at domfelte gjennom flere år må ha vært fullt på det rene med at rusmisbruk har særlig uheldige virkninger på hans sinn og atferd.

- (31) Domfelte tilkommer fradrag for 457 dager i varetekt.
- (32) Jeg stemmer for denne

D O M :

A, født 29. april 1965 dømmes for overtredelse av straffeloven § 233 første ledd, straffeloven § 233 første ledd, jf. § 49 (to tilfeller), straffeloven § 227 første straffalternativ og straffeloven § 342 første ledd bokstav c, jf. straffeloven § 62 første ledd, til en straff av fengsel i 17 – sytten – år med fradrag av 457 dager for utholdt varetekt.

- (33) Dommer **Endresen:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (34) Dommer **Bruzelius:** Likeså.
- (35) Dommer **Flock:** Likeså.
- (36) Dommer **Lund:** Likeså.
- (37) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

A, født 29. april 1965 dømmes for overtredelse av straffeloven § 233 første ledd, straffeloven § 233 første ledd, jf. § 49 (to tilfeller), straffeloven § 227 første straffalternativ og straffeloven § 342 første ledd bokstav c, jf. straffeloven § 62 første ledd, til en straff av fengsel i 17 – sytten – år med fradrag av 457 dager for utholdt varetekt.

Riktig utskrift bekreftes: